

Sygn. akt III AUa 2290/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Maria Małek - Bujak (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Krystyna Merker
Protokolant	Sebastian Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2016 r. w Katowicach

sprawy z odwołania J. S. (J. S.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji ubezpieczonej J. S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Bielsku-Białej z dnia 5 października 2015 r. sygn. akt VI U 599/15

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że ustala, iż ubezpieczona J. S. w okresie od 1 kwietnia 2008 r. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz ubezpieczonej J. S. kwotę 150 zł (sto pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek - Bujak /-/ SSA K. Merker

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2290/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 2 kwietnia 2015r., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1-3 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 ust. 4c, art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 4, art. 18 ust. 8, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj.: Dz. U. 2009r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) stwierdził, że J. S. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 kwietnia 2008r.

Odwołanie od tej decyzji złożyła J. S. wskazując, że przysługuje jej prawo do renty rodzinnej i pobiera tylko rentę rodzinną, a zatem powinna opłacać wyłącznie składkę zdrowotną.

Nie kwestionowała ustalonej przez organ rentowy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Wyrokiem z dnia 5 października 2015r., sygn. akt VI U 599/15 Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej w punkcie 1 oddalił odwołanie; a w punkcie 2 zasądził od odwołującej J. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. kwotę 60 złotych (sześćdziesiąt 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona J. S. prowadzi działalność gospodarczą od 1 stycznia 1999r., ma również ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od 1 marca 2000r. - na stałe. Renty (najpierw inwalidzka, a później z tytułu niezdolności do pracy) zostały przyznane na podstawie prawomocnych wyroków Sądu Okręgowego w Bielsku - Białej z dnia 15 czerwca 1994r. w sprawie o sygn. akt VI U 284/94 i z dnia 1 marca 2000r., sygn. akt VI U 594/98. Ubezpieczona posiada również prawo do renty rodzinnej. Mając ustalone prawo do renty rodzinnej oraz prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy pobiera rentę rodzinną.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj.: Dz. U. 2009r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają z zastrzeżeniem art. 8 i 9 tej ustawy, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Według art. 12 ust. 1 w/w ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Na mocy art. 13 pkt 4 w/w ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne prowadzące działalność pozarolniczą od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności.

Zgodnie z art. 8 ust. 6 pkt 1 w/w ustawy za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę, prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych.

Bezspornie J. S. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą od 1 października 1999r., ma również ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na stałe oraz prawo do renty rodzinnej, którą pobiera.

Według art. 9 ust. 4c w/w ustawy osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury. Według ustępu 5 tego przepisu osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4 i 4c mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym.

Dlatego też odwołująca należy do osób wymienionych w art. 9 ust. 4c ustawy, gdyż posiada status ubezpieczonego, któremu przysługuje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i nie ma przy tym prawnego znaczenia fakt, że nie pobiera ona tego świadczenia.

Przepis art. 9 ust. 4c odnosi się do osób mających ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy bez względu na to czy jest ona im wypłacana. W rezultacie art. 9 ust. 5 statuujący możliwość dobrowolnego ubezpieczenia społecznego i rentowych nie dotyczy skarżącej. Mogłaby ona skorzystać z tego przepisu, gdyby miała ustalone prawo wyłącznie do renty rodzinnej, bez zbiegu z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy. Przepis art. 9 ust. 4c w/w ustawy dodany przez art. 2 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 1 lipca 2005r.

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2005r., nr 1412, poz. 169), wszedł w życie dnia 1 stycznia 2008r., tj. w trakcie prowadzenia przez odwołującą działalności gospodarczej. Jako przedsiębiorca powinna ona orientować się w kwestiach zmian przepisów związanych

z jej sytuacją. Nic można zatem usprawiedliwić jej niewiedzy w przedmiocie konieczności opłacenia składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z tytułu prowadzonej przez nią działalności gospodarczej z uwagi na błędną informacją pracownicy ZUS.

Od przedsiębiorcy oczekuje się bowiem profesjonalizmu i inicjatywy w zakresie rozeznania w w/w obowiązkach i konsekwencji w opłatach składek na ubezpieczenia (ignorantia iuris nocet).

W niniejszej sprawie zaistniały zatem podstawy, wskazane w art. 9 ust. 4c ustawy

o systemie ubezpieczeń społecznych do zobowiązania odwołującej jako osoby posiadającej prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i jednocześnie prowadzącej działalność gospodarczą, do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

z tytułu prowadzenia tej działalności za okres od dnia 1 stycznia 2008r.

Apelację od wyroku wniósł pełnomocnik ubezpieczonej.

Zaskarżając w całości wyrok Sądu Okręgowego zarzucił mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego a to art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 2 ust. 1 oraz art. 9 ust. 5 w zw. z art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że ubezpieczona w okresie od 1 kwietnia 2008r. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym właściwym dla

osoby prowadzącej działalność gospodarczą mającej ustalone prawo do renty z

tytułu niezdolności do pracy, w sytuacji gdy ubezpieczona jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, mająca ustalone prawo do renty rodzinnej

i będącej podstawą jej przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy - z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej podlega ubezpieczeniom społecznym dobrowolnie nie zaś obowiązkowo.

W oparciu o podniesione zarzuty pełnomocnik apelującej wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i ustalenie, że odwołująca nie polega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od 1 kwietnia 2008r., zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik ubezpieczonej podniósł:

Stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2013.1442 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Zgodnie z art. 12 ust. 1 w/w ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Jak stanowi zaś art. 9 ust.

5 w/w ustawy osoby, o których mowa w art. 6 w/w ustawy, niewymienione w art. 9 ust. 4 i 40 w/w ustawy, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym.

Zgodnie natomiast z art. 9 ust. 40 w/w ustawy osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 w/w ustawy, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury.

W art. 9 ust. 4, 4a, oraz 4b w/w ustawy ustawodawca enumeratywnie wymienił, które osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

W art. 9 ust. 4 i 4b w/w ustawy ustawodawca przyjął zasadę obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego osób mających ustalone prawo do renty lub emerytury, które równolegle są pracownikami, członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych lub funkcjonariuszami Służby Celnej lub wykonują cywilnoprawne umowy o świadczenie usług, jeżeli umowy te zostały przez nie zawarte z pracodawcą, z którym pozostają równocześnie w stosunku pracy.

Kolejną grupę podlegających obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym stanowią osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty, które wykonują cywilnoprawne umowy o świadczenie usług i równocześnie nie pozostają w stosunku pracy (art. 9 ust. 4a w/w ustawy).

W przepisach tych nie uwzględniono osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, do kręgu których należy wnioskodawczyni.

Na podstawie przepisu art. 2 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 1 lipca 2005r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2005r. Nr 169, poz. 1412) do ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych dodano przepis art. 9 ust. 4c, który zaczął obowiązywać od dnia 1 lipca 2007r. Stosownie do powyższego przepisu osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 w/w ustawy, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury. Zarówno z literalnego brzmienia powyższego przepisu, jak również stanowiska doktryny wynika, że unormowanie to ma charakter szczególny, zatem wymaga wykładni ścisłej. Przepis ten dotyczy wyłącznie osób mających ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a więc renty z systemu powszechnego, które jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą. Nie zostały nim objęte osoby otrzymujące renty na podstawie przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, renty rolnicze, renty socjalne i renty rodzinne.

Jednocześnie odwołująca w okresie od 1 marca 2006r. była uprawniona do renty rodzinnej. To oznacza, że jej sytuacja prawna - z punktu widzenia podlegania ubezpieczeniom społecznym - musi być rozważona w kontekście art. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który reguluje m.in. zbieg prawa do renty oraz obowiązkowego tytułu ubezpieczenia emerytalnego i rentowego.

Według art. 9 ust. 5 ustawy, osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4 i 4c mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Według art. 9 ust. 4 ustawy, osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3 i 18a, mające ustalone prawo do emerytury lub renty, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Z kolei według art. 9 ust. 4c ustawy, osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o których

mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury.

Odwołująca nie jest objęta ust. 4, art. 9 ustawy - ponieważ podlega ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5), czyli z innego tytułu niż enumeratywnie wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3 i 18a ustawy. Jednocześnie powstaje pytanie o zależność pomiędzy regulacją art. 9 ust. 4c a art. 9 ust. 5 ustawy. Odwołująca ma bowiem ustalone prawo do renty rodzinnej, a jednocześnie do renty z tytułu niezdolności do pracy, która powstała z przekształcenia wcześniejszej renty rzemieślniczej (inwalidzkiej). W okresie objętym skarżoną decyzją organu rentowego wnioskodawczyni miała ustalone prawo do renty rodzinnej, w tym okresie podlegała jedynie dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jednocześnie nie podlegała obowiązkowo tym ubezpieczeniom, co wynika z art. 9 ust. 5 ustawy.

Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej odwołująca mogła podlegać dopiero od chwili, gdy ustało jej prawo do renty rodzinnej. Ustanie prawa do renty rodzinnej sprawiłoby, że od tej chwili osoby ubezpieczonej nie obejmuje już regulacja art. 9 ust. 5 ustawy, stanowiąca wyjątek od zasady określonej w art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że art. 9 ust. 5 dotyczy tylko prawa do renty rodzinnej, a nie dotyczy renty z tytułu niezdolności do pracy. Takiego rozróżnienia w tym przepisie brak, co oznacza, że dotyczy on osób mających ustalone prawo do jakiegokolwiek renty.

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie zawiera definicji pojęć: „renta”, „rencista”. Stanowi jedynie (w art. 4 pkt 1), że użyte w tej ustawie określenie "ubezpieczeni" oznacza osoby fizyczne podlegające chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych, o których mowa w art. 1, czyli na przykład ubezpieczeniu emerytalnemu lub ubezpieczeniom rentowym. Definicji pojęcia osoby mającej ustalone prawo do renty należy zatem poszukiwać w ustawach regulujących ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenia rentowe. W ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych można znaleźć definicję pojęć „renta” oraz „rencista” (art. 4 pkt 10 i 11 tej ustawy). Renta oznacza rentę z tytułu niezdolności do pracy i rentę rodzinną. Rencista oznacza osobę mającą ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy lub do renty rodzinnej. Jeżeli więc w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych wspomina się o osobie mającej ustalone prawo do renty bez wyraźnego zaznaczenia, że chodzi o rentę z tytułu niezdolności do pracy, oznacza to, że chodzi o każdą rentę, także rentę rodzinną. Do takich wniosków prowadzi wykładnia systemowa ustawy.

Prowadzi to do wniosku, że do sytuacji ubezpieczonej znajduje natomiast zastosowanie przepis art. 9 ust. 5, a odwołująca jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą i mająca prawo do renty rodzinnej - z tytułu prowadzonej działalności, podlega ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu i rentowym dobrowolnie, nie zaś obowiązkowo.

Organ rentowy nie ustosunkował się do apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującej jest uzasadniona.

Przede wszystkim podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 387 § 2¹ k.p.c. jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Sąd drugiej instancji nie przeprowadził zatem postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji z uwagi na brak podstaw ku temu, dokonując jedynie oceny stanu faktycznego ustalonego przed Sądem I instancji oraz prawidłowości subsumpcji, albowiem apelująca nie kwestionowała ustaleń.

Stąd kwestią sporną była jedynie ocena zgromadzonego i niekwestionowanego przez organ rentowy materiału dowodowego.

W tym zakresie Sąd Apelacyjny dokonał jednakże odmiennej subsumpcji stanu faktycznego niż Sąd I instancji dzieląc w całości stanowisko zawarte w apelacji odwołującej, a mianowicie, że do ubezpieczonej zastosowanie ma art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi, że osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4 i 4c, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Ubezpieczona posiada prawo do renty rodzinnej oraz do własnej renty z tytułu niezdolności do pracy. Posiada oba uprawnienia, zaś fakt wybrania wypłaty renty rodzinnej jako korzystniejszej nie może negatywnie oddziaływać na jej uprawnienia zwłaszcza w razie braku normy kwalifikującej taki zbiór praw, jaki ma miejsce w niniejszej sprawie.

Ubezpieczona bez wszelkich wątpliwości nie jest wymieniona w art. 9 ust. 4 i 4c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ma ustalone prawo do renty rodzinnej, którą pobiera, stąd spełnia ona dyspozycję art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym wyłącznie dobrowolnie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach postępowania w punkcie 2 wyroku Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t. ze zm.) według stanu prawnego z dnia wniesienia apelacji w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800).

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek - Bujak /-/ SSA K. Merker

Sędzia Przewodniczący Sędzia

MP